

L'articulisme literari

Isabel-Clara Simó

Doctora en filologia romànica i escriptora

Introducció

Hi ha dues preguntes que són de resposta enigmàtica, referides totes dues a la llengua, o millor encara a la sociolingüística:

1. La salut s'encomana?
2. Com és que no millorem?

1. La salut és, en aquest context, el referent metonímic amb què analitzem l'estat d'una llengua. Coneixem el procés de malaltia i de mort de les llengües, i sabem d'antuvi que un nombre monstruós de llengües vives estan en aquests moments en perill de mort. El procés més freqüent i que ens és més familiar comença, en la seva primera etapa, amb l'ocupació militar o cultural d'un territori i la substitució de la llengua d'aquell territori per la llengua de l'ocupant en els actes oficials; el pas següent és la llengua de l'ensenyament: en els casos més agressius i més violents, la llengua pròpia del territori ocupat és senzillament prohibida, bandejada; en casos no tan violents és progressivament arraconada. Els altres àmbits de la vida social segueixen també, i de mica en mica o acceleradament, el mateix camí: es van substituint des dels rètols públics fins a la llengua dels mitjans de comunicació. En aquest punt els parlants comencen a acceptar que cal aprendre i usar la llengua del conqueridor per fer negocis, per ensinistrar els fills o per intercanviar informació. Aquesta acceptació porta a la segona fase: quan l'ocupant comença a parlar dels valors del bilingüisme—uns valors que no practica, car només són bilingües els ocupats, no els ocupants. La tercera fase ja significa una marginació de la llengua pròpia que va aparellada a la seva ridiculització. Se l'arracona cap a àmbits folklòrics i simbòlics, fins

que en resta només un record nostàlgic que res té ja a veure amb la cultura, la informació, la ciència, la tècnica o la literatura. En aquest punt, fins i tot els ocupants estan disposats a lloar la llengua moribunda i a tractar-la amb un amable paternalisme. La mort ja només és qüestió de temps.

En canvi, coneixem molt malament el procés de salut de les llengües, sovint presentat com un resistencialisme meritori i abnegat d'uns quants parlants, idea que té a veure més amb el romanticisme que amb els processos lingüístics. És a dir: quan una persona està malalta, va al metge (= l'expert), el qual practica un seguit d'anàlisis, aplica els seus coneixements i finalment emet un diagnòstic. Aleshores, ell, o ell i d'altres especialistes, proposa un tractament, amb unes medicines, unes pràctiques mèdiques, uns règims alimentaris, i espera els resultats; si els resultats no són els esperats, es canvia el tractament; si tampoc això donés resultat, caldria revisar el diagnòstic i tornar a començar. Ara bé: la medicina no sols ataca la malaltia quan aquesta es declara, sinó que proposa un seguit d'actuacions —unes de socials i d'altres d'individuals— per evitar l'aparició de malalties, com ara vacunacions, revisions preventives o consells estimulats pels poders públics (deixar de fumar, fer exercici, seguir una dieta equilibrada...).

Tot això, però, és extraordinàriament confús pel que fa a les llengües malaltes i pel que fa a la prevenció de la malaltia i mort de les llengües. És a dir: no tenim processos de salut dissenyats com tenim dissenyats els de malaltia i mort. Quan una llengua està malalta, doncs, el procés de salut sol realitzar-se amb lleis i campanyes; les lleis, però, no tenen tant poder dissuasiu, i les campanyes posen massa l'accent en la tasca catequètica, en l'apostolat dels ciutadans, esdevenint així responsables únics de la salvació de la llengua. Pel que fa a la medicina preventiva, només es coneix el cas de les llengües que gaudeixen d'estatus de poder públic, per tant llengües obligatòries en tots els àmbits, i ni tan sols en aquest cas hom coneix l'eficàcia del tractament (el cas d'Irlanda és emblemàtic). En aquest sentit, convé fullejar premsa per constatar la preocupació per la bona salut del francès o de l'espanyol als respectius estats, una preocupació que no està gens representada pel que fa a les llengües no estatals, molt més en perill. És com si el metge es preocupés extraordinàriament d'una petita ferida en un dit, d'un call molest o d'un refredat lleuger i en canvi no posés cap atenció en un malalt agonitzant a causa del tifus o amb un tumor que si no s'extirpa esdevindrà fatal.

La pregunta és, però, si igual que la salut «s'encomana» —en el sentit que un país sa talla d'arrel les epidèmies, educa els ciutadans en pràctiques salubres i posa al seu abast tots els mitjans preventius—, la bona salut lingüística també s'encomana. En

aquest sentit hi ha un seguit d'estudis sobre l'eficàcia de la televisió, per exemple, en determinades situacions en què una llengua semblava irrecuperable, o en unes lleis fortes i contundents d'obligat compliment que frenin la reculada lingüística en tots els àmbits públics, amb especial èmfasi als mitjans de comunicació, les retolacions públiques i la llengua amb què l'Administració s'adreça als ciutadans. Val la pena revisar, en aquest sentit, el llibre de Vicent Pitarch *Control lingüístic o caos*.

2. L'altra pregunta és: «Com és que no millorem?» El fet és que la llengua catalana ha estat d'aprenentatge obligatori en bona part de l'escolarització; el fet és que s'han promulgat lleis de política lingüística; i el fet és que els productes catalans han gaudit de protecció oficial, com ara les traduccions de llibres d'altres llengües al català o del català a altres llengües, o el suport genèric a tots els llibres escrits en català, etc. És realment sorprenent que després de vint-i-cinc anys d'autonomia, de competències plenes en ensenyament i en cultura la situació de la llengua no sembla que millori. És evident que la llengua ha penetrat en alguns àmbits on no tenia accés, però l'ús generalitzat del català continua tenint el seu suport més sòlid en la bona fe o en la militància dels parlants. Un fet extraordinàriament sorprenent en aquest context és la manca de coneixements lingüístics de la població; les faltes d'ortografia i de sintaxi que cometen joves i adults són si fa no fa les mateixes que quan el català era clandestí i el seu ensenyament prohibit. Què hem fet de malament els ensenyants perquè es cometin les mateixes faltes ara —amb una massa social més gran— que quan la llengua no havia entrat a l'ensenyament —una massa social més petita?

Les bones intencions —de l'Administració, dels ensenyants, de bon nombre de parlants— són visibles, però ningú no ens pot assegurar que una bona intenció porti un camí millor que un enorme error. El fet és que, sí, la llengua catalana canvia, perquè tot ser viu canvia, perquè evoluciona i degenera, s'alimenta i es mou, tingui elements locomotrius simples o complexos, i això és així des de l'ameba fins al complexíssim ser humà, i des d'un incert virus fins a la immensa complicació d'una llengua. Tanmateix, insisteixo, després de vint-i-cinc anys d'escolarització, de gaudir de dos canals de televisió i multitud de ràdios, la llengua no avança; canviar i moure's sí que ho fa, entrant en nous àmbits, però ho fa a costa de perdre parlants. En d'altres paraules: la llengua catalana té més suport legal, però a costa de tenir menys suport social.

En aquest moment, tots i cadascun dels qui estem preocupats per la llengua o per l'àmbit polític o territorial on s'assenta, estem tenint les mateixes discussions i fent les mateixes anàlisis que fa vint-i-cinc anys. Si ens acostem a un quiosc, l'anormalitat de la llengua és manifesta; si escoltem els parlants com canvien de llengua per la presència d'algú que se suposa que no entén el català, veurem que és un com-

portament idèntic al d'abans de la transició; si ens apuntem a un gimnàs, a un taller de macramé o a una classe d'anglès, la llengua vehicular continua sent el castellà. La bona fe, doncs, no hi té res a veure.

José María Sánchez Carrión, el sociolingüista basc, diu:¹

Per posar un exemple molt clar: administrar, informar i educar són funcions formals bàsiques d'un idioma; com la transmissió familiar és una funció bàsica no formal. Però poc s'aconsegueix si la Comunitat Lingüística es limita a crear òrgans d'administració, d'informació i d'educació sense resoldre creativament què administrem, com administrem i amb qui i per a qui administrem; en què eduquem, com eduquem i amb qui o per a qui eduquem; de què informem, com informem i amb qui o per a qui informem. Igual que es tracta de saber i de decidir com transmetem, què transmetem i amb qui o per a qui transmetem.

La idea de «territori lingüístic» de Sánchez Carrión

Sánchez Carrión va fer un pacient experiment, durant anys, en diversos indrets de Navarra; el seu objectiu era marcar un mapa lingüístic basc que li permetés saber les zones de Navarra bascoparlants i les zones no bascoparlants. El seu intent va ser en debades, perquè les llengües no normalitzades no tenen aquest mapa. De fet, el que no tenen és territori. Els parlants no es comporten de manera continuada i uniforme, com els parlants d'altres llengües; els canvis de llengua són habituals; en un mateix indret es poden observar bascoparlants i no bascoparlants i en les ciutats el galimaties és immens. Podem agafar un llapis i acolorir les zones del món on per exemple es parla espanyol. Si som conscients i respectuosos, marcarem en un color diferent aquelles zones en què hi ha altres llengües, com en amples zones rurals d'Amèrica Llatina. Però en tota la zona acolorida, tens l'evidència que la llengua espanyola és compartida pels parlants, que s'hi entenen al cent per cent o en un percentatge discretament alt, i que els qui han acabat d'arribar s'esforçaran per compartir-la. La llengua basca, com la llengua catalana, funciona només per la voluntat dels parlants. No és possible fer un mapa de les zones bascoparlants de Navarra, perquè de fet el basc no té territori, com no en té el català. Per dir-ho amb les seves pròpies paraules i més matisadament: «Quines són les unitats o òrgans constitutius del territo-

1. José María SÁNCHEZ CARRIÓN, «Les llengües del territori i el territori de les llengües», a T. MOLLÀ (ed.), *La política lingüística a la societat de la informació*, 1998.

ri lingüístic? Quantes persones l'han de conèixer en un lloc determinat per concloure que encara s'hi parla? N'hi ha prou que quedi l'anomenat *últim parlant*?»²

Sánchez Carrión ens explicita que quan parla de localitat ho fa des de la perspectiva de l'idioma, no des de la perspectiva de l'Estat; així doncs, no es refereix a municipis sinó a àmbits idiomàtics. I ens descriu la seva teoria amb aquestes paraules:

Hi ha una correspondència estricta entre la situació global de l'idioma i la situació de les seves unitats territorials. I, per tant, ha d'haver-hi una correspondència estricta entre els tipus possibles de situacions lingüístiques i els tipus possibles de localitats lingüístiques.³

En definitiva, Sánchez Carrión advoca per despertar la consciència, però creu que per aconseguir-ho és imprescindible prendre consciència de la situació en què s'està.

La situació legal

Els estatuts de les diferents llengües peninsulars depenen de l'article 3 de la Constitució espanyola, des del 1978, que diu:

1. El castellà és la llengua espanyola oficial de l'Estat. Tots els espanyols tenen el deure de conèixer-la i el dret d'usar-la.
2. Les altres llengües espanyoles seran també oficials en les respectives comunitats autònomes d'acord amb els seus estatuts.
3. La riquesa de les diferents modalitats lingüístiques d'Espanya és un patrimoni cultural que serà objecte d'especial respecte i protecció.

D'entrada, crida l'atenció la manca de correspondència entre drets i deures, i es fa evident que la voluntat del legislador és allunyar-se del model belga o suís i preferir un model clarament favorable a la llengua estatal. Val a dir que un de cada quatre ciutadans espanyols tenen com a llengua familiar una llengua altra que l'espa-

2. José María SÁNCHEZ CARRIÓN, «Les llengües del territori i el territori de les llengües», a T. MOLLÀ (ed.), *La política lingüística...*

3. José María SÁNCHEZ CARRIÓN, «Les llengües del territori i el territori de les llengües», a T. MOLLÀ (ed.), *La política lingüística...*

nyol, i que el 39 % dels ciutadans viuen en comunitats autònomes amb llengua pròpia. Això vol dir que la legislació no s'adequa a la realitat. Però és que a més la discriminació està repartida de manera diferent a les diferents comunitats catalanoparlants: en el cas de Catalunya, el seu Estatut (1979) —que ara és objecte d'intent de revisió— diu que «la llengua pròpia de Catalunya és el català» (art. 3); a l'Estatut del País Valencià (1982), només es diu que «els dos idiomes oficials de la comunitat autònoma són el valencià i el castellà. Tothom té dret a conèixer-los i a usar-los» (art. 7); a l'Estatut de les Illes Balears, que no s'aprova fins al 1983, es reconeix que la llengua catalana és la llengua pròpia d'aquest territori.

En tots aquests casos, però, l'Estat espanyol, i de la mateixa manera en cada Govern que ha tingut des de la mort de Franco, promou exclusivament la llengua espanyola, i és l'única que utilitza, que paga i que fomenta fora de les fronteres estatals. Per una altra banda, l'apartat 3 de l'article 3 de la Constitució no s'ha acomplert en cap moment ni en cap àmbit.

Cal afegir que la Declaració Universal dels Drets Lingüístics, que és una carta no vinculant, no ha estat mai subscripta per l'Estat espanyol ni pels seus representants.

Com diu Joan Fuster en repetides ocasions, la llengua l'haurem de guanyar nosaltres. No sols no podem comptar amb cap facilitat, sinó que podem preveure tota mena d'entrebancs.

Prensa i comunicació

En un article que s'ha citat sovint de Fuster, titulat «El català al carrer» i aparegut a la revista *Serra d'Or*, el setembre del 1982 —el fet que faci més de vint anys no ha envellit l'article, en una demostració més que no avancem— Fuster hi fa algunes afirmacions, amb la seva ironia habitual, que són perfectament observables: «Els botiguers catalanistes» —diu l'assagista valencià— «sempre han tingut les idees molt clares sobre l'idioma: els rètols, en castellà [...] Al Principat, si es tracta de multiplicar la quadribarrada, la tindreu a tot arreu: als balcons, en les cintes per lligar obsequis de pastisseria, en adhesius de cotxes i de partits i sindicats [...] Les banderes, com els visques, com els himnes, són una flamarada efusiva. Els *lletreros* en català ja signifiquen una altra cosa. I més important. Els públics i els privats. Sobretot els privats.» I, més endavant: «Sigui com sigui, la batalla a guanyar és la del “carrer”. Vol dir-se: que el vianant, o l'individu automobil·litzat, indígena i immigrant, s'acostumen a un mínim de català escrit i designatiu. Això és més important que les banderes, els visques i les “cadenaes” in-sega-

des. [...] La “salvació” del català, en tota l'àrea lingüística, no pot quedar concentrada en els petits nuclis intel·lectuals conscients. Ells, prou que fan, heroics, amb poemes, amb novel·les o novel·letes, amb invencions teatrals. Però és al “carrer” on la llengua ha de recuperar la normalitat. [...] O el català recupera el carrer, i recupera, també, l'escassa dignitat que les famílies mantenen, o serà una llengua difunta, en la qual, naturalment, l'Oliver, l'Espriu, Vinyoli, l'Estellés, Llompart i els nens versificadors o antiversificadors, podran fer filigranes.» I acaba dient: «Si el català no és al “carrer” —en les múltiples possibilitats que això implica—, ¿per a què voldríem una “literatura catalana”?»

Aquest intel·ligent article de Joan Fuster ens serveix molt bé com a preàmbul de la importància sociolingüística de la premsa. Una llengua moribunda, en efecte, pot continuar generant escriptors magnífics; els exemples són abundants, i és potser el més famós del món el cas de Mistral, guanyador i tot d'un premi Nobel —que va compartir amb un mamarratxo anomenat Echegaray—; també és quotidià veure llengües que ja han desaparegut de la vida pública i de la vida oficial que encara, però, fan la seva via, en àmbits estrictament domèstics; és el que s'anomena «la llengua de la tieta», per expressar les efusions sentimentals de la vida privada. De fet, el «fundador» de la llengua catalana moderna, el senyor Aribau, es refereix a la llengua de manera sentimental, no com un dret legal, quan diu a la famosíssima *Oda a la pàtria*:

En llemosí sonà lo meu primer vagit,
quan del mugró matern la dolça llet bevia;
en llemosí al Senyor pregava cada dia,
i càntics llemosins somiava cada nit.

Ara bé, una llengua, qualsevol llengua, no en té prou amb sentiments. Les condicions per sobreviure com a llengua són objectivables:

- Una llei que la reguli, tant en el seu ús com en la seva gramàtica, la primera en mans del cos legislatiu o parlament legal d'un país, el segon en mans d'una acadèmia, una universitat o una institució solvent.
- Un abast públic prioritari, sobretot en l'ensenyament, però també en la llengua de l'Administració, en els rètols públics i en l'Administració de la justícia.
- Una implantació pública suficient perquè es pugui fomentar, estimular i estendre a tots els àmbits públics.
- Una política de discriminació positiva, per tal que les cançons i les novel·les, la publicitat i l'etiquetatge, l'exportació i la importació, etc., siguin en aquesta llengua.

– Uns estímuls perquè els àmbits de titularitat privada però d'abast públic siguin en aquesta llengua.

Aquesta darrera condició ens posa davant del fenomen de la premsa que es caracteritza per uns trets que són de cabdal importància sociolingüística: és la llengua estàndard amb què són capaços de comunicar-se tots els dialectes i tots els registres lingüístics; la premsa a més és bàsicament de propietat privada.

Quin és el paper, la funció de la premsa escrita en cada comunitat? Sobretot, la seva funció és la de servir d'intermediària entre el poder i la societat civil, en ambdues direccions: per una banda, informa la societat de les decisions i les peripècies del poder; per l'altra, informa el poder de l'estat de l'opinió pública. Aquesta doble funció s'ha demostrat fins ara com a fonamental en una democràcia. La llibertat de premsa és imprescindible per a la salut democràtica d'una societat; la llengua d'aquesta premsa és imprescindible per a la salut d'aquesta llengua. És per això que, quan ens acostem a un quiosc, ens cau l'ànima als peus i hi constatem la veritable, i monstruosa, deformitat de què pateix la nostra identitat.

L'articulisme periodístic

Un diari és doncs, i abans que qualsevol altra cosa, un òrgan d'informació. Cada diari assegura, amb absolut aplom i malgrat evidències en contra, que és independent i que és objectiu. La independència es refereix al poder —als tres poders—, però també a qualsevol grup polític, de pressió, financer o de qualsevol altra mena. Això és evident que no és possible, perquè hi ha uns propietaris i hi ha uns anunciants, i cap diari està deslligat completament dels grups que l'alimenten; cal afegir que un diari és molt car de mantenir, i que els seus clients són només en part els compradors, és a dir, els lectors; la publicitat és imprescindible, compresa la publicitat institucional. Per tant, perquè un país funcioni amb un mínim de solvència informativa cal que hi hagi un nombre suficient de capçaleres que assegurin, no la independència de cadascuna, sinó la pluralitat informativa; cal també que hi hagi informació pròpia, és a dir, agències informatives i delegacions i enviats especials propis. Pel que fa a l'objectivitat, qualsevol periodista sap que no sols és impossible sinó ni tan sols desitjable; no és possible perquè triar una notícia és ja ideologia; col·locar-la en la portada o en una pàgina interior, també; escollir un títol és també ideologia; i no és desitjable perquè l'asèpsia no és interpretació, i el periodisme sí que és interpretació. Dit en d'altres paraules: el que el lector espera és que el periòdic «es nulli», i que ho

faci en el seu article editorial, que és el que marca la tendència política i ideològica del diari.

Però és que, a més, un diari és subsidiàriament un òrgan d'opinió. I per això calen opinadors més o menys professionals que facin els articles d'opinió. El codi deontològic de qualsevol diari garanteix que els opinadors, que són externs al diari, puguin opinar amb absoluta llibertat, sense altra limitació que el Codi penal vigent. Per tant, tot diari tria amb molta cura els seus articulistes d'opinió. També es dona el cas d'articulistes d'un diari que opinen en contra de la línia editorial d'aquest, fenomen que es produeix sempre que el diari vol demostrar la seva independència... Rarament els articulistes romanen molt de temps en el mateix diari, excepte quan es tracta de columnes d'opinió sol·licitades pel públic o articulistes de prestigi extraperiodístic; alguns ho són tant que hi ha articulistes que arrossegueu lectors, és a dir que hi ha lectors que compren un determinat diari pels seus articulistes. Així doncs, l'articulista té una missió afegida: donar prestigi al diari. És la funció inversa de la que tenen la majoria d'informadors, especialment els de cultura i sobretot els crítics de plantilla; en tots aquests casos, és el diari el qui dona prestigi als seus col·laboradors.

L'article d'opinió

Hi ha un principi periodístic que diu que sense informació no pot haver-hi opinió, de manera tal que l'articulista que, com ja hem dit, sol ser extern al diari, sap d'antuvi que depèn de la informació que faciliti el diari en el qual escriu. Generalment, en aquest punt hi ha mànegua ampla, i fins i tot veiem que alguns cops un columnista cita informacions d'altres diaris, i no sols la premsa estrangera sinó diaris amb què està en competència el diari en el qual escriu. També es dona per acceptat que el columnista, si hi posa informació, sempre haurà contrastat les fonts, de la mateixa manera que ho han de fer els periodistes d'informació. I, també, el columnista no pot comprometre el diari amb acusacions, insinuacions o rumors no justificats. En aquest sentit, però, els tribunals han d'actuar-hi per restablir la, diguem-ne, «veritat».

Precisament perquè es tracta d'opinió, les columnes dels diaris solen tenir una forta càrrega ètica, emotiva i sentenciosa. La destresa de l'articulista per defugir el sermó hi és imprescindible. Tanmateix, l'articulisme tradicional va ser substituït, en la dècada dels vuitanta i procedent dels Estats Units, per l'anomenat *nou periodisme*, del qual va ser un pioner l'escriptor d'aquell país Tom Wolfe. Aquest *nou periodisme* ha im-

pregnat el periodisme d'opinió d'arreu del món. És difícil definir què és *nou periodisme*, però sí que podem assenyalar algunes de les seves característiques més visibles:

- Utilització de la primera persona.
- Temàtica de la vida quotidiana.
- To jocós, irònic i lúdic.
- Aproximació sentimental al lector, per exemple, amb confessions personals.
- Recursos retòrics del que Umberto Eco anomena l'«enciclopèdia del lector»,

amb referències més o menys cultes a cites literàries, pel·lícules o fets històrics.

No acaben aquí les característiques de l'anomenat *nou periodisme*, però sí que són les més freqüents. És un estil que li ha donat un color especial a la premsa contemporània. Els qui millor l'han sabut desenvolupar s'han guanyat un enorme prestigi, sobretot en la premsa internacional, és a dir, aquella que és llegida fora del seu país amb assiduitat.

És curiós, però, que els historiadors del periodisme català constaten que és en la premsa catalana i en català on van aparèixer els primers articulistes que responen a la definició que més tard els nord-americans han encunyat com a *nou periodisme*. Només cal fer esment d'aquell prodigi periodístic que va ser el recull d'articles de Jacint Verdaguer *En defensa pròpia*, que reuneix les característiques que després s'han considerat renovadores. Llegir avui aquest recull és gairebé necessari per a qualsevol estudiant de periodisme.

En aquesta línia, convé recordar els clàssics, perquè el bon articulista ha de disposar, per intuïció o per coneixements, dels recursos que la vella retòrica reclamava per als oradors. L'articulista contemporani fa d'orador, només que ho fa per escrit.

I què en diuen els clàssics? L'esquema és prou conegut. El discurs està dividit en quatre parts: l'**exordi**, la **narració**, la **confirmació** i l'**epíleg**; la primera i l'última tenen funcions emotives i apel·latives, i la segona i la tercera, funcions referencials. L'**exordi** té dues parts, que, per dir-ho a la manera clàssica, són la *captatio benevolentiae*, en la qual s'intenta seduir l'auditori/lector, i la *partitio*, en la qual s'anuncia el tema. L'objectiu de totes dues és agradar. La **narració** té també dues parts: els *trets* i els *elements* en què es presenten els fets, es descriuen les situacions i es fan les preargumentacions. La **confirmació** consta, al seu torn, de *proposició* o *causa*, *argumentació* i *digressió*; aquesta tercera és prescindible. Doncs bé, tant la narració com la confirmació tenen per objectiu convèncer. Finalment, l'**epíleg** està compost, també en mots clàssics, per la *positia in rebus*, que ve a ser el resum del discurs, i la *positia in affectibus*, que vol dir 'apel·lar als sentiments'. L'objectiu de l'epíleg és commoure.

Aquest esquema no ha perdut vigència, si bé en l'articulisme d'opinió s'ha posat

encara més l'accent en les parts emotives, com ara la seducció, la facilitat de comoure o la crida als sentiments, tot plegat barrejat amb la ironia i la broma per treure-li pesantor clàssica al discurs.

Alguns articulistes, com dèiem abans, tenen una forta influència social, i alguns d'altres una influència restringida. Tanmateix, aquesta influència s'ha demostrat molt més efectiva que la publicitat directa; ens referim a la publicitat cultural, on els interessos comercials són massa evidents. Per aquest motiu sobre els articulistes pesa una llarga, incessant, demanda de suport: a un disc o a un llibre, a un concert o a un aplec. Aquesta pressió de vegades és interpretada per l'articulista com a poder, perquè té la sensació de tenir aquest poder. Veure articulistes infatuats és un dels espectacles més penosos de la premsa, i els responsables de la secció d'opinió hi han de tenir molta mà esquerra per no ofendre tan enlairats personatges. Obliden aquests articulistes, que creiem que són pocs, que un diari és efímer per definició i que les opinions defensades o els productes encobertament promocionats tenen la vigència que té el diari: exactament vint-i-quatre hores.

En premsa catalana, en què l'àrea lectora és més reduïda i més controlable, el fenomen és ben curiós. Tant, que ha donat peu a la publicació, en forma de llibre, de les columnes d'algun d'aquests opinadors; també es dona el sarcàstic fenomen que, un cop convertit en opinador públic, la seva presència és requerida en debats radiofònics o televisius, o en taules rodones i en locals públics. Literalment: a l'opina-dor se l'espren com una llimona. I, volent-ho o no, es troba tot sovint opinant de temes dels quals no té cap noció. Això, que passa també en llengües normalitzades, en català és més visible.

Falta per dirimir una altra qüestió: l'articulisme d'opinió és literatura? És un gènere literari? On acaba la literatura i comença el periodisme? És un gènere breu, en primera persona, com ho és el gènere epistolar? Està massa lligat als esdeveniments de la informació per adquirir categoria independent respecte al periodisme en general?

El tema és complicat, i donaria de si prou per a un col·loqui múltiple o per a una tesi doctoral. Crec, però, que al capdavall serà literatura amb les mateixes limitacions que ho és un rètol escrit a la paret, una carta al *nòvio* o a la *nòvia* o una descripció per exemple d'un carrer: la competència literària no està prefixada. Només que el receptor, com en qualsevol forma de literatura, ha de sentir dues transformacions anímiques: s'ha d'emocionar i ha de pensar. Quan es donen aquests dos fenòmens simultàniament podem tenir la constància que som davant d'un text literari.

Bibliografia

- CHOMSKY, N. *Ilusiones necesarias: Control del pensamiento en las sociedades democráticas*. Madrid: Libertarias/Prodhufi, 1992.
- FUSTER, J. *Contra el nacionalisme i altres textos*. Barcelona: Barcanova, 1990.
- GARÍ, J. *El que cal saber sobre el valencià*. Borriana: Agrupació Borriana de Cultura, 1991.
- LABORDA, X. *De retòrica: La comunicació persuasiva*. Barcelona: Barcanova, 1993.
- SÁNCHEZ CARRIÓN, J. M. «Les llengües del territori i el territori de les llengües». A: MOLLÀ, T. [ed.]. *La política lingüística a la societat de la informació*. Alzira: Bromera, 1998, p. 301-360.
- *Poesies patriòtiques catalanes: Antologia*. Barcelona: Millà, 1977.
- SERRANO, S. *Comunicació, societat i llenguatge*. Barcelona: Empúries, 1993.
- XAMBÓ, R. *Comunicació, política i societat: El cas valencià*. València: Tres i Quatre, 2001.